

профессиональной толерантности руководителей общеобразовательных учебных заведений, в системе последипломного педагогического образования. Источников – 5.

Ключевые слова: толерантность к взаимодействию с субъектами учебно-воспитательного процесса, этническая толерантность, социальная толерантность, коммуникативная толерантность, принятие других, управленческая эмпатия, толерантный стиль руководства, гибкость поведения в разных управленческих ситуациях, конфликтологическая толерантность.

Brukhovetska O. V.

Levels of development of tolerance for interaction with educational process subjects – one of components of profession-relevant of heads of secondary educational institutions

Having discussed the results of empirical research into the levels of tolerance for interaction with educational process subjects of heads of secondary educational institutions and its components, the author makes a conclusion about the necessity of development of tolerance for interaction with educational process subjects being an important component of profession-relevant tolerance of heads of secondary educational institutions in the system of post-graduate education. References – 5.

Key words: tolerance for interaction with educational process subjects, ethnic tolerance, social tolerance, communicative tolerance, acceptance of others, managerial empathy, tolerant style of leadership, behavioral flexibility in different management situations, conflict tolerance.

Брюховецька Олександра Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, докторант кафедри загальної та практичної психології Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

УДК 378:37.011.31

Вакулєнко І. О.

ДЕФІНІЦІЇ ТА КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА БАТЬКІВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СІМ'ЯХ, ЩО МАЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглянуто науково-теоретичні напрацювання з проблеми дефініційної сутності компетентності. Визначено, що розуміють під поняттям батьківська компетентність, з'ясовані основні компетенції, які необхідно мати батькам дітей з особливими освітніми проблемами. Джерел – 11.

Ключові слова: компетентність, компетенція, структура компетенцій, дефініції.

Постановка проблеми. Стрижневою інноваційною домінантою сучасної освітньої модернізації є компетентнісний підхід покликаний подолати прірву між освітою і вимогами життя. Ідея компетентнісно спрямованої освіти органічно пов'язана із тими педагогічними прецедентами, де утверджуються такі суспільно значущі цінності, як свобода вибору, демократичні цінності, особистісна значущість. Компетентнісно спрямована освіта визначає шляхи перебудови із екстенсивної моделі предметно-зорієнтованого «знання» на інтенсивну

модель формування життєвої компетентності, до якої як одна з основоположних складових, входить батьківська компетентність. Формуванню компетентного батьківства у родинах дітей з порушеннями психофізичного розвитку приділяється значна увага у сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідженнях, особливо зважаючи на посилення інтегративних тенденцій у світовій освітній практиці та запровадження інклюзивної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поведений аналіз наукової психолого-педагогічної літератури засвідчив, що батьківству як соціально-психологічну феномену притаманні знання, практичні вміння, уявлення та переконання, що в свою чергу складає інтегративну природу батьківської компетентності і виявляється в поєднанні розуміння, усвідомлення, відчуттів та дій батьків. Дослідження феномену батьківства у сім'ях дітей з порушеннями зумовлено загальною активізацією тенденцій залучення родини до навчально-виховного процесу на ранніх етапах розвитку дитини, при цьому формуванню компетентності батьків має приділятися особлива увага.

Мета статті - розглянути основні структурні компоненти батьківської компетентності та дослідити її дефініції.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Розгляд феноменологічних основ батьківської компетентності потребує окреслення загальної дефініційної сутності цього поняття.

Концепція "компетентності" є досить поширеною в європейській психології та педагогії. В їх основах лежить ідея виховання (у широкому значенні) компетентної людини, як має не лише необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність.

Незважаючи на те, що терміни "компетентний", "компетентність", "компетентно" часто зустрічається в психолого-педагогічній літературі, вони не є однозначними та, за висловом деяких європейських педагогів (Г. Халаш, Дж. Куллахан та ін.), "безпроблемними". Так, угорський педагог Г. Халаш вважає, що поняття "компетентність" "включає в себе широкий спектр соціальних, комунікативних умінь, заснованих на знаннях, досвіді, цінностях, які були отримані в процесі навчання". Вчений зазначає, що це поняття акцентує "реальну здатність застосування знань" [2].

Ірландський вчений-педагог Дж. Куллахан розуміє під компетентністю "загальні здатності, які базуються на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, які особистість розвинула шляхом навчання та практики". Він також розрізняє три терміни — уміння (competencies), навички (skills), компетентність (competence). В. Долл у роботі "Розвиваючи компетентність" визначає компетентну особистість як таку, що має здатність, володіє силою та волею, які допомагають їй діяти адекватно ситуації [2].

Французький педагог Ж. Перре вживає поняття "компетентність широкого спектра", або ключові уміння, розуміючи під цим навички й уміння, які можуть використовуватися в різних ситуаціях та контекстах, притому основним є вміння опанувати нові ситуації. Згідно з концепцією Ж. Перре, компетентність — це взаємозв'язок між навичками, уміннями, ситуативною діяльністю та особистістю [8].

На думку більшості сучасних дослідників цілісна модель компетентності складається з парціальних компетенцій, які визначаються по відношенню, перш за все, до себе, як до

особистості та суб'єкта життєдіяльності; по відношенню до інших людей, при взаємодії з ними і по відношенню до власної діяльності.

Так, відомі російські педагоги В. Краєвський, О. Хуторський розрізняють терміни «компетентність» і «компетенція», пояснюючи, що «компетенція» в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід [4].

Вчені вказують на те, що компетенції сприймається як похідне, вужче від поняття «компетентність». Компетентність у визначеній галузі — це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній [4].

Інші російські дослідники С. Шишов та В. Кальней вважають, що компетентність – це здатність (уміння) діяти на основі здобутих знань, компетентність передбачає досвід самостійної діяльності на основі універсальних знань. Дослідники вважають, що компетентність відповідає найширшому колу специфіки, універсальна для різних видів діяльності й може бути умовно названою як «здатність до діяльності». Отже, поняття «компетентність» є, з їхнього погляду, інтегративним, що містить такі аспекти:

- готовність до цілепокладання;
- готовність до оцінювання;
- готовність до дії;
- готовність до рефлексії [11].

Б. Рей, автор праці "Ключові компетенції для Європи», використовує термін ключові компетенції, маючи на увазі те, як людина розуміє світ. Автор, зазначає, що ключові компетенції надають можливості усвідомити різні ситуації, а також допомагають вирішити їх, застосовуючи логіку та раціоналізм отриманих знань, умінь і навичок. Базові визначення п'яти ключових компетенцій представлені в цій роботі, серед них:

- політичні та соціальні компетенції;
- компетенції, пов'язані з полікультурністю сучасного суспільства;
- комунікативні компетенції (усні та писемні);
- інформаційно – технологічні (комп'ютерні) компетенції.

Означені компетенції формуються впродовж життя, їхній рівень тісно пов'язаний з освітнім рівнем та формуванням відповідних освітніх компетентностей, таких як:

- компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності;
- компетентність у сфері громадянсько-суспільної діяльності;
- компетентність у сфері соціально-трудової діяльності;
- компетентність у сфері культурного дозвілля;
- компетентність у побутовій сфері, яка включає аспекти власного здоров'я, сімейного побуту та ін. [8].

Українська психолого-педагогічна наука тільки починає оперувати поняттям компетентності в тому сенсі, який пропонують європейські країни. У науковий обіг поняття «компетентність», «компетенції» ввійшло з професійної. Більшість дослідників цієї сфери «компетентність» розглядають як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження.

Засадничі аспекти моделі ключових компетентностей розробила Європейська Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD – Organization for Economic

Cooperation and Development). Ключові компетентності, на думку експертів цієї організації, – це багатовимірні утворення, що містять когнітивні, емоційні, мотиваційні та ціннісні елементи.

За класифікацією ОЕСР ключові компетентності поділяються на три категорії - ті, що передбачають: «автономну дію», «інтерактивне використання засобів» та «вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах» [11].

Автономна дія передбачає дві основних ідеї: розвиток особистості й автономії стосовно вибору та дії в заданому контексті. Ключові компетентності, що належать до цієї сфери:

- здатність захищати і дбати про відповідальність, права, інтереси та потреби інших, що передбачає вміння робити вибір з позицій громадянина, члена сім'ї, споживача тощо;
- здатність складати і здійснювати плани й особисті проекти дозволяє визначати та обґрунтовувати цілі, що є сенсом життя та співвідносяться з власними цінностями;
- здатність діяти в широкому контексті означає, що особа усвідомлює, як функціонують різні системи (контексти), власну позицію в них, можливі наслідки їх дії та врахування багатьох чинників у своїх діях.

Інтерактивне використання засобів передбачає розуміння низки засобів, що дають змогу особистості взаємодіяти з навколишнім світом:

- здатність інтерактивно застосовувати мову, символіку й тексти означає ефективне використання мов і символів у різноманітних формах та ситуаціях для досягнення цілей, розвитку знань та власних можливостей. Це допомагає розуміти світ та брати участь у діалогах, а також ефективно взаємодіяти з оточенням.

- здатність використовувати знання та інформаційну грамотність;
- здатність застосовувати (нові) інтерактивні технології;

Вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах передбачає:

- здатність успішно взаємодіяти з іншими;
- здатність співпрацювати;
- здатність розв'язувати конфлікти;
- критичне мислення.

Вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах передбачає:

- здатність жити та взаємодіяти з іншими, що пов'язано з полікультурним суспільством у широкому сенсі. Це особливо важливо для взаємодії з суспільством, де інша культура, цінності та соціально-економічне підґрунтя;
- здатність успішно взаємодіяти з іншими дозволяє індивідуумові проявляти ініціативу, підтримувати й керувати власними взаєминами з іншими;
- здатність співпрацювати дозволяє людині разом домагатися спільних цілей;
- здатність розв'язувати конфлікти дає змогу людині сприймати конфлікти як один з аспектів людських взаємин і наближати себе для їхнього конструктивного долання [12].

На думку сучасних вчених - педагогів (Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко, І. Єрмакова, А. Хуторського та ін.) набуття життєво важливих компетентностей надає людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти.

Компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя і породжує безліч дискусій як на міжнародному, так і на національному рівнях різних країн. Науковці європейських країн вважають, що

набуття молоддю знань, умінь і навичок спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу. Саме тому важливим є усвідомлення самого поняття компетентності, розуміння, які саме компетентності і як їх необхідно формувати, що має бути результатом навчання.

Для з'ясування сутності та природи вихідних понять варто звернутись до останніх міжнародних документів, які надає Міжнародна комісія Ради Європи. У своїх матеріалах Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні, або базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання.

На думку експертів Ради Європи, компетентності передбачають:

- спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні й соціальні потреби;

- комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

Експерти країн Європейського Союзу визначають поняття компетентності як «здатність застосовувати знання й уміння», що забезпечує активне застосування знань у нових ситуаціях. В останніх публікаціях ЮНЕСКО поняття компетентності трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосованих у повсякденні. Міжнародні експерти дійшли згоди в трактуванні поняття компетентності як: здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях. Згідно з означенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI), поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано проводити діяльність, виконувати завдання або роботу (Rychen & Tiana, 2004).

Визначальним для нас є твердження, що компетентність – поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей та від умінь до знань. Поняття компетентності містить набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності. Внутрішня структура компетентності залежна від потреб, які її формують.

Напрацювання європейських дослідників стосовно понятійної сутності компетентності ґрунтуються на кількох положеннях, які на сьогодні є засадничими. Основними з них є такі:

- формування компетентності є результатом взаємодії багатьох різноманітних чинників;

- сучасне життя водночас вимагає від людини набуття певного набору, комплексу компетентностей, які називаються ключовими;

- вибір найважливіших загальних компетентностей має відбуватися на фундаментальному рівні, враховуючи актуальні світоглядні ідеї щодо суспільства й індивідуума та їх взаємодії;

- має бути врахований також вплив культурного й інших контекстів того чи іншого суспільства, країни;

- на відбір та ідентифікацію компетентності впливають суб'єктивні чинники, пов'язані з самою особистістю: вік, стать, соціальний статус тощо.

За означенням багатьох міжнародних експертів, поняття ключових компетентностей належить до сфери узагальнених понять, що містить комплекс різних компонентів – знань,

умінь, навичок, взаємовідносин, цінностей та інших чинників, що становлять особистісні й суспільні аспекти життя та діяльності людини і від яких залежить особистий та суспільний прогрес.

Засадничі визначення компетентностей надають можливість зробити такі узагальнюючі висновки:

- компетентності сприяють результатам високого рівня, в першу чергу соціального рівня на шляху до успішного життя та розвиненого суспільства;
- компетентності є відповідними засобами щодо важливих, складних потреб та викликів у широкому контексті;
- компетентності є важливими для особистості;
- виокремлення та визначення поняття компетентностей пов'язане зі зміною освітньої парадигми та з кінцевим результатом будь-якого освітнього процесу чи набутого досвіду.

Аналіз міжнародних документів, науково-теоретичних напрацювань з проблеми дефініційної сутності компетентності дозволив зробити такі узагальнюючі визначення: під компетентністю розуміють спеціально структуровані знання, уміння, навички і ставлення, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту, ситуації проблеми, характерні для певної сфери діяльності. Виконуючи ці дії, розмірковуючи над їх виконанням, усвідомлюючи потребу в них та оцінюючи їх важливість для себе або для суспільства, людина тим самим розвиває компетентність в тій чи іншій життєвій сфері. Якщо сфера життя, в якій людина відчуває себе здатною ефективно функціонувати (тобто компетентною), є достатньо широкою, йдеться про так звані «ключові» чи життєві компетентності. Поняття компетентності охоплює не тільки когнітивний і операціонально-технологічний складники, а й мотиваційний, етичний, соціальний та поведінковий. Воно містить результати навчання (знання й уміння), систему ціннісних орієнтацій, звички тощо; компетентності формуються в процесі навчання під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії, культури й ін. У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від загальної освітньо-культурної ситуації. Так, на думку українських вчених-педагогів, враховуючи нинішню освітньо-культурну ситуацію, можна виділити такі узагальнені компетентності: соціальні, що пов'язані з оточенням, родиною, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості; мотиваційні, що зумовлені внутрішньою мотивацією, інтересами, індивідуальним вибором особистості та функціональні, пов'язані з сферою знань, вміннями оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом.

Українські вчені окреслили основні ознаки ключових компетентностей, як то:

- поліфункціональність: можливість вирішувати різноманітні проблеми в різних сферах особистого й суспільного життя;
- надпредметність і міждисциплінарність: застосування у професійній діяльності, в сім'ї, у політичній сфері тощо;
- багатомірність: охоплюють знання, розумові процеси, інтелектуальні, навчальні та практичні вміння, творчі відкриття, стратегії, технології, процедури, емоції, оцінки тощо [3].

Ключові компетентності забезпечують широку сферу розвитку особистості: її логічного, творчого та критичного мислення, самопізнання, самовизначення, самооцінки, самовиховання тощо.

Серед ключових компетентностей - соціальна компетентність визначається вченими як основоположна. Вона передбачає такі здатності:

- аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначаючи в них власне місце, та проектувати стратегії свого життя з урахуванням інтересів і потреб різних соціальних груп, індивідуумів, відповідно до соціальних норм і правил, наявних в українському суспільстві, та інших чинників;

- продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі й функції в колективі, родині, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими, зокрема з членами своєї сім'ї;

- застосовувати технології трансформації та конструктивного розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання;

- спільно визначати цілі діяльності, планувати, розробляти й реалізовувати соціальні проекти і стратегії індивідуальних та колективних дій;

- визначати мету комунікації, застосовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації, вміти емоційно налаштуватися на спілкування з іншим.

Варто підкреслити, що в основі всіх сучасних педагогічних концепцій стосовно компетентності лежить ідея необхідності формування компетентної особистості, здатної застосовувати знання, уміння та досвід відповідно до ситуації. Вочевидь, найбільшою мірою це стосується батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки від їхньої батьківської компетентності залежить і власний життєвий шлях й освітньо - життєвий маршрут їхньої дитини.

Сьогоднішнє реформування освіти в Україні передбачає реалізацію компетентісної парадигми, яка є визначальною в процесі оновлення європейських освітніх систем. Це потребує векторної зміни взаємодії педагогів з батьками дітей, що мають порушення психофізичного розвитку, зокрема:

- налагодження партнерських стосунків, які передбачають рівність у розв'язанні спільних завдань, право на активну та конструктивну позицію;

- співпрацю за оптимістичною гіпотезою розвитку дитини з порушеннями;

- створення атмосфери спільності інтересів педагогів та батьків;

- актуалізацію педагогічного потенціалу родини на основі збагачення виховних умінь батьків, удосконалення їхньої педагогічної майстерності тощо.

На відміну від дефіцитарної моделі, за якою сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку розглядається як стигматизований осередок, сучасні концептуальні підходи до формування компетентного батьківства базуються на удосконаленні процесів використання повноважень, посиленні та активізації ресурсів, розширенні можливостей індивіда. Використання повноважень, посилення та активізація ресурсів, розширення можливостей індивіда відбувається тоді, коли представники стигматизованої спільноти здобувають інформацію, знання та навички, які надають їм можливість активно діяти. Неабияке значення в стратегії формування компетентного батьківства набуває ряд факторів, як то:

- уникнення маркуючих та стигмуючих висновків з боку фахівців на користь систематичних спостережень та динамічного опису наявних змін;

- визнання того, що зацікавлена особа має пріоритетне право при вирішенні проблем;

- визнання значущості соціальних систем для адаптації особи в складних життєвих умовах;

- усвідомлення власної компетентності і підтримка оптимістичної життєвої позиції.

Батьківська компетентність визначається сучасними дослідниками як складова соціальної компетентності, яка включає аспекти власного здоров'я та сімейного побуту тощо. Зокрема, О. Безрукова розглядає батьківську компетентність з позицій ціннісного оцінювання [1]. Компетентне батьківство, на думку вченої, має компонентну структуру, що визначається когнітивною, емоційною та поведінковою складовою. Когнітивна складова передбачає наявність, перш за все, педагогічних знань, завдяки яким формуються відповідні поведінкові стратегії. Емоційна складова реалізується завдяки потребі в контакті з дитиною, ставленні до дитини як до самостійної цінності. Компетентне батьківство, як зазначає дослідниця, це, перш за все, домінування сімейних цінностей, які зумовлені загальною структурою ціннісно - смислових орієнтацій батьків [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив наявність досить значної кількості досліджень, присвячених формуванню професійної компетентності фахівців різного профілю, однак роботи, у яких би досліджувались батьківська компетентність в аспекті сімейного виховання та надання допомоги батькам дітей з порушеннями психофізичного розвитку на засадах компетентнісного підходу практично відсутні. Зважаючи на зазначене, ми визначили батьківську компетентність як соціально - психологічне утворення, що характеризується теоретичною та практичною готовністю до здійснення батьківської діяльності. Батьківська компетентність інтегративно структурована згідно з когнітивною, операційно - технологічною, мотиваційно - етичною, соціальною та поведінковою складовою. Феноменологічно батьківська компетентність виявляється в поєднанні усвідомлення розуміння, відчуттів та дій батьків.

Основою батьківської компетентності стосовно родин дітей з порушеннями є паритетні стосунки в триаді «батьки-фахівець-дитина» Формування яких потребує розроблення нового змісту корекційно-розвивальної педагогічної діяльності, завдяки чому батьки набуватимуть практиологічні та когнітивні компетенції.

Таким чином, нова методологічна парадигма надання допомоги батькам, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку, має базуватися на суб'єкт - суб'єктних стосунках у процесі формування відповідних компетенцій, зокрема:

- емоційно-ціннісної, яка визначається здатністю скеровувати та виправляти значущі і критичні життєві ситуації, долати їх без ускладнень психосоматичного стану, на основі вироблення позитивних емоційно-ціннісних орієнтацій;

- когнітивної – як здатності здобувати нові знання та використовувати їх при виконанні батьківських зобов'язань;

- соціальної – як здатності формувати і підтримувати контакти соціальної взаємодії;

- педагогічної - як здатності спрямовувати та впливати на інтереси дитини задля її гармонічного розвитку;

- комунікативної – як здатності до розвитку комунікативних можливостей у різних сферах(педагогічній, медичній, соціальній тощо).

Висновки. Аналіз наукових досліджень дозволив визначити батьківську компетентність як систему цінностей, знань, умінь та навичок та окреслити їх у сукупності аксіологічної, когнітивної та практиологічної складових, які структурованими відповідними компонентами. Зокрема, аксіологічна складова батьківської компетентності включає систему світосприйняття батьків, їх ціннісні й мотиваційні орієнтації, що узгоджується з емоційно-ціннісною та соціальною компетенціями. Когнітивна - складається з системи практично - орієнтованих знань й зумовлюється когнітивною та педагогічною компетенціями,

праксіологічна - містить уміння та навички, які необхідні батькам для повноцінного виконання своїх батьківських функцій, й здобуваються у процесі формування педагогічної компетенції.

Базисом батьківської компетентності є компетенції, що мають емоційно-ціннісне підґрунття, оскільки в цілому емоційно-ціннісна орієнтація визначає особистісні ресурси батьків, їхні батьківські почуття, ціннісні орієнтації, мотиви, потреби – все те, що складає психологічну характеристику особистості.

Таким чином, батьківська компетентність визначається аксіологічною, когнітивною та праксіологічною складовими, має компонентну структуру, яка представлена емоційно-ціннісним, соціальним, педагогічним та комунікативним компонентами.

Література

1. Біосоціальна природа материнства и раннього дитинства // Батуєв А.С, Безрукова О.Н., Кошавцев А.Г. та ін. /Під редакцією А.С. Батуєва. – СПб.: Вид-во С- Пітерб., 2007., – 374 с.
2. Демчук О.О. Детермінанти життєвої компетентності як механізми розвитку особистості // Вісн. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г.С. Сковороди. Сер., Психологія. – Харків : ХНПУ, 2010. – Вип.37. – 240с.; – С. 93-94.
3. Красвський В.В., Хуторський А.В. Предметне і загально предметне в освітніх стандартах // Педагогіка. – 2003. – № 3. – С.3-10.
4. Крайг Г. Психологія розвитку / Г. Крайг // Серія Майстри психології. – 9-е видан. – СПб.: «Пітер». – 2005. – 940 с.
5. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. – К., 2003. – С.45.
6. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти// Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
7. Саралієва З.Х. Соціально-психологічна суб'єктність і компетентність сім'ї / З.Х. Саралієва // Вісник ННГУ. Серія Соціальні науки. Вип. 1 (2). ННГУ. – 2002. – С. 179-189.
8. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. кол. Н.Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор), та ін. – К.: Контекст, – 2000. – 336с.
9. Чайка Г.Л., Чмут Т.К. Культура спілкування. – К., – 1991. – 187с.
10. Шишов С. Є., Кальней В. А. Моніторинг якості освіти в школі. – М.: Педагогічна спільнота Росії , 2000. – 320с.
11. Development Goals. Ukraine, Kyiv 2003. – 27 p.

Транслітерація

1. Biosocial'na priroda materinstva i rann'ogo ditinstva // Batuev A.S, Bezrukova O.N., Koshhavcev A.G. ta in. /Pid redakcieju A.S. Batueva. – SPb.: Vid-vo S- Piterb., 2007., – 374 s.
2. Demchuk O.O. Determinanti zhittevoi kompetentnosti jak mehanizmi rozvitku osobistosti // Visn. Harkiv. nac. ped. un-tu im. G.S. Skovorodi. Ser., Psihologija. – Harkiv : HNPU, 2010. – Vip.37. – 240s.; – S. 93-94.
3. Kraevs'kij V.V., Hutors'kij A.V. Predmetne i zagal'no predmetne v osvitnih standartah // Pedagogika. – 2003. – № 3. – S.3-10.

4. Krajg G. Psihologija rozvitku / G. Krajg // Serija Majstri psihologii. – 9-e vidan. – SPb.: «Piter». – 2005. – 940 s.
5. Kompetentnisnij pidhid: reflektivnij analiz zastosuvannja. – K., 2003. – S.45.
6. Ovcharuk O.V. Rozvitok kompetentnisnogo pidhodu: strategichni orientiri mizhnarodnoï spil'noti// Kompetentnisnij pidhid u suchasnij osviti: svitovij dosvid ta ukraïns'ki perspektivi. – K.: K.I.S., 2004. – 112 s.
7. Saralieva Z.H. Social'no-psihologichna sub'ektnist' i kompetentnist' sim'ï / Z.H. Saralieva // Visnik NNGU. Serija Social'ni nauki. Vip. 1 (2). NNGU. – 2002. – S. 179-189.
8. Taranenko I. Rozvitok zhittevoi kompetentnosti ta social'noi integracii: dosvid evropejs'kih kraïn. Kroki do kompetentnosti ta integracii v suspil'stvo: naukovo-metodichnij zbirnik / Red. kol. N.Sofij (golova), I.Crmačov (kerivnik avtors'kogo kolek-tivu i naukovij redaktor), ta in. – K.: Kontekst, – 2000. – 336s.
9. Chajka G.L., Chmut T.K. Kul'tura spil'kuvannja. – K., – 1991. – 187s.
10. Shishov S. E., Kal'nej V. A. Monitoring jakosti osviti v shkoli. – M.: Pedagogichna spil'nota Rosii , 2000. – 320s.
11. Development Goals. Ukraine, Kyiv 2003. – 27 p.

Вакуленко И. А.

Дефиниции и компонентная структура родительской компетентности в семьях, которые воспитывают детей с особыми образовательными проблемами

В статье рассмотрены научно – теоретические наработки по проблеме дефиниций компетентности. Обозначено, что понимают, говоря о родительской компетентности, определены основные компетенции, которые необходимо иметь родителям, у которых в семье есть дети с особыми образовательными проблемами. Источников – 11.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, структура компетенций, дефиниция.

Vakulyenko I. O.

Definitions and component structure of parents' competence which concern with families who have children with special educational needs

Scientific-theoretical work which concerns the problem of definitional essence of competence is examined in this article. The definition of parents' competence is defined, the main competence for parents who have children with special educational problems are found out.

Sources – 11.

Key words: competency, competence, the structure of competences, definition.

Вакуленко Ірина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.